

A Nap szerepe a városok életében

Antal Z. László
MTA TK Szociológiai Intézet

GREEN CITY KONFERENCIA
2017. ÁPRILIS 6.

Az előadásban érintett kérdések

- ▶ 1.) Az élő Nap - társadalomtudományi megközelítés
- ▶ 2.) A varázslatos és a varázstalanított világ
- ▶ 3.) Mit tehetünk, hogy visszataláljunk a varázslatos világba?
- ▶ 4.) Mit üzen nekünk a Nap?
- ▶ 5.) Mit tehetnek a városok, hogy erősebb és jobb legyen a kapcsolatuk a Nappal, és hogy megértsék a Nap üzenetét?

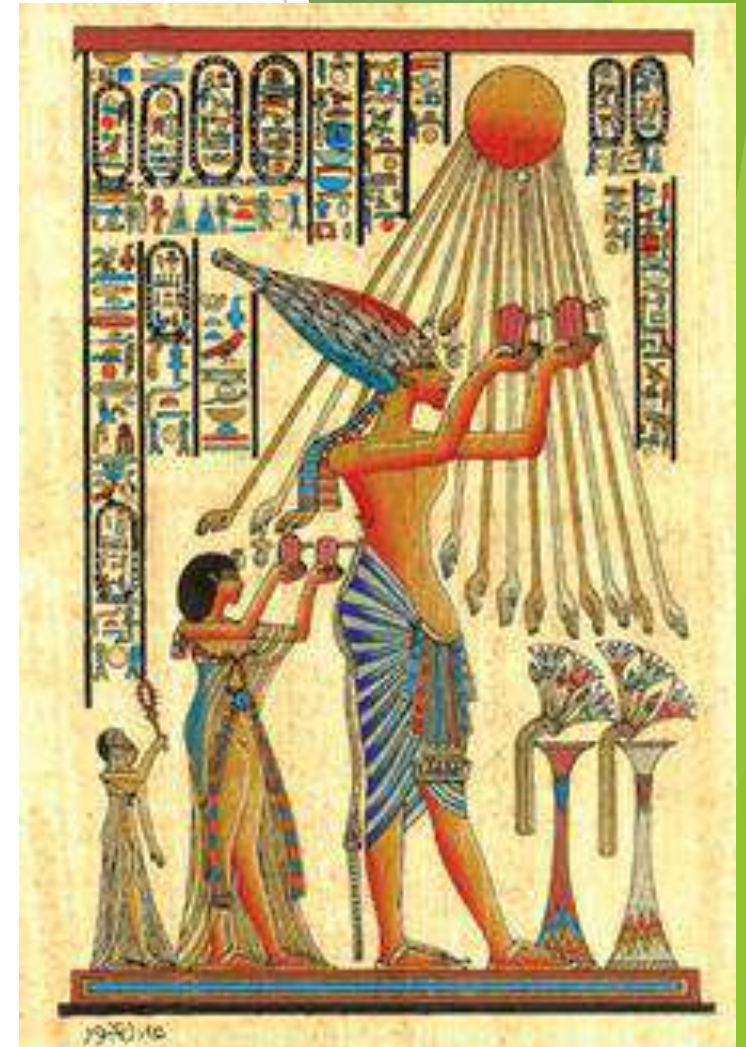
Az élő Nap - társadalomtudományi megközelítés

- ▶ Miért szokatlan és meglepő számunkra az, ami más társadalmakban természetes volt az emberek számára?
- ▶ Grandpierre Attila más megközelítésben, de nagyon hasonló gondolatokat fogalmaz meg a Napról, mint amit a „régikorok” társadalmi gondoltak a Napról.
- ▶ „Az etnocentrizmus azt jelenti, hogy a miénktől eltérő értékrendeket (szokásokat, világszemléletet, életmódokat) a saját szemüvegünkön át, a saját értékeink alapján ítéljük meg. Ennek egyenes következménye, hogy ez alapján sorolunk a jobb vagy rosszabb kategóriába mindent, ami szokatlan számunkra.... Kulturális antropológiai szemszögből tehát ezek az összehasonlító módszerek etnocentrikusak, azért az egyes kultúrák illeten rangsorolása irreleváns. (Eriksen 2006: 17)” (Kisdi Barabara: A kulturális antropológia története, elméletei és módszerei , 12)

A Nap vallásos tisztelete

„A Nap, a Hold, az istenek világa szerves része annak a képzetkomplexumnak, mely az egyiptomiak tudatában fokozatosan kialakult a létről, annak okairól, céljairól, fizikai és spirituális vonatkozásairól. A világ kormányzójának a különböző neveket viselő Napistent tekintették” (Kákosy László: Az ókori Egyiptom története és kultúrája, 2002, 314).

„...a legtöbb régi nép a legfontosabb istenének képzelte a Napot. Nincs is olyan ősi vallás, amelyben a napisten ne játszott volna fontos, sok esetben legfontosabb szerepet. (Ponori Thewrewk Aurél: A Nap fiai, A Nap tisztelete, napisten-mítoszok uralkodóikat a Nap Fiának tartó népeknél, Budapest, 2007, 8)

Napkultusz a kereszténységben

Assisi Szent Ferenc: Cantico di frate Sole ...

...Dicsérjen s áldjon, én Uram,

kezednek minden alkotása,

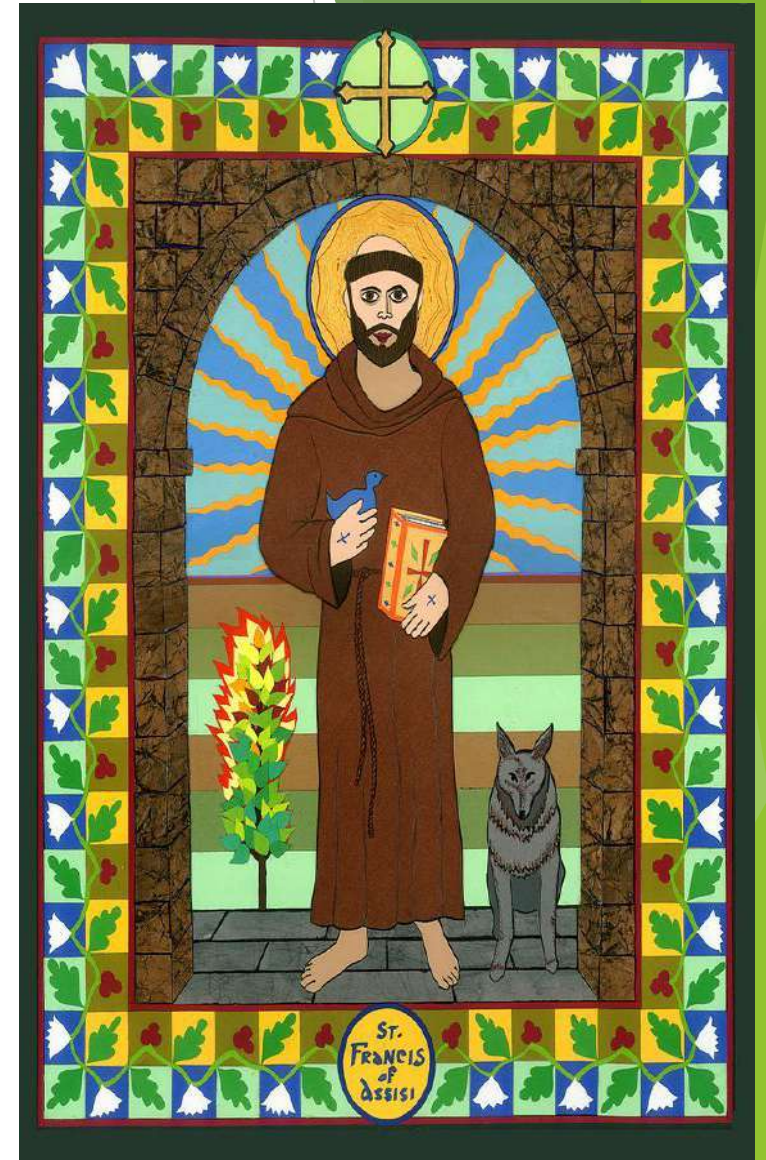
különösen bátyánk-urunk a Nap,

ki nappalt ád, világít és minket megvidámít. Fényes ő és ékes ő és sugárzó roppant ragyogása felséges arcod képemása

...

(Dsida Jenő fordítása)

Ez azonban sokat változott. Elszakadás majd visszatérés.

A Nap tisztelete a magyar hagyományban

„Ima, átok, áldás, segítségkérés, eskü elmondása esetén Bukovinában, Moldvában, Gyimesben, Aranyosszéken, Kalotaszegen és a Mezőségben találkoztam azzal az igénnyel, hogy mindezek a Nap felé fordulva, esetleg épp napkeltekor hangozzanak el.” (Zsigmond 1999).

„A keleti irány az életet, a feltámadást jelentette, a nyugati a pusztulást, a halált. Érthető, hogy egykor, ahol a napkultusz élő volt, a halottat sírjában arccal a kelő Nap irányába fektették. Adatközlőim a temetés rendjét illetően többnyire az említett temetési módot tartották természetesnek” (Zsigmond 1999, 96).

Csíksomlyó hajnali napvárás.

A Nap arca - gyermekrajzokon

A Nap radikálisan új megközelítése

A természettudósok a természet működési rendjét tudományos módszerekkel vizsgálják, amelynek egyik eredményeként a természet egy olyan „géppé” változott, amelynek működése a megismerhető és kiszámítható. Ebben az új, a természetet tárgyiasító megközelítésben a Nap is „géppé” - majd egy része „áruvá” - változott. Napjainkban a Nappal kapcsolatos ismereteket a természettudósok fogalmazzák meg a társadalom többi tagja számára.

2.) A varázslatos és a varázstalanított világ

- ▶ Az emberiség története ebből a szempontból két részre osztható.
- ▶ Max Weber: a gazdasági racionalitás térnyerése háttérbe szorította a világ varázslatosságát.
- ▶ Bruno Latour: A modernek „alkotmánya”:
  - ▶ „... teljes mértékben el kell választani egyfelől a természeti világot... és a társadalmi világot... „ (Latour: Sohasem voltunk modernek, 1999, 59)
- ▶ Wolfgang Behringer: paradigmaváltás
  - ▶ A kis jégkorszak után „...véget ért a teológusok (...) véleményformáló szerepe. (...) Többé már nem az egyház vagy az állam döntött az igazságról, hanem a filozófusok és természettudósok egész világot behálózó közössége” (Behringer: A Klíma kultúrtörténete, 2010, 198).

A hely jelentősége

- ▶ A varázstalanított világban a tér és az idő szemlélete is megváltozott.
- ▶ „... a szent tér felfedezésnek ... egzisztenciális jelentősége van a vallásos ember számára: .... a tájékozódásnak valamilyen szilárd pont az előfeltétele. A vallásos ember mindig is arra törekedett, hogy „a világ középpontjában” telepedjék le.” (Eliade: A szent és a profán, 16)
- ▶ A város, a falu, a szülőhely ilyen különleges helyek számunkra, amelynek jó esetben megvan a középpontja, az „axis mundi”.
- ▶ A Green City, a Klímabarát Települések Szövetsége...és számos más helyi program segíti, hogy megtaláljuk a világnak ezt a középpontját.
- ▶ A tér nem homogén tér számunkra.

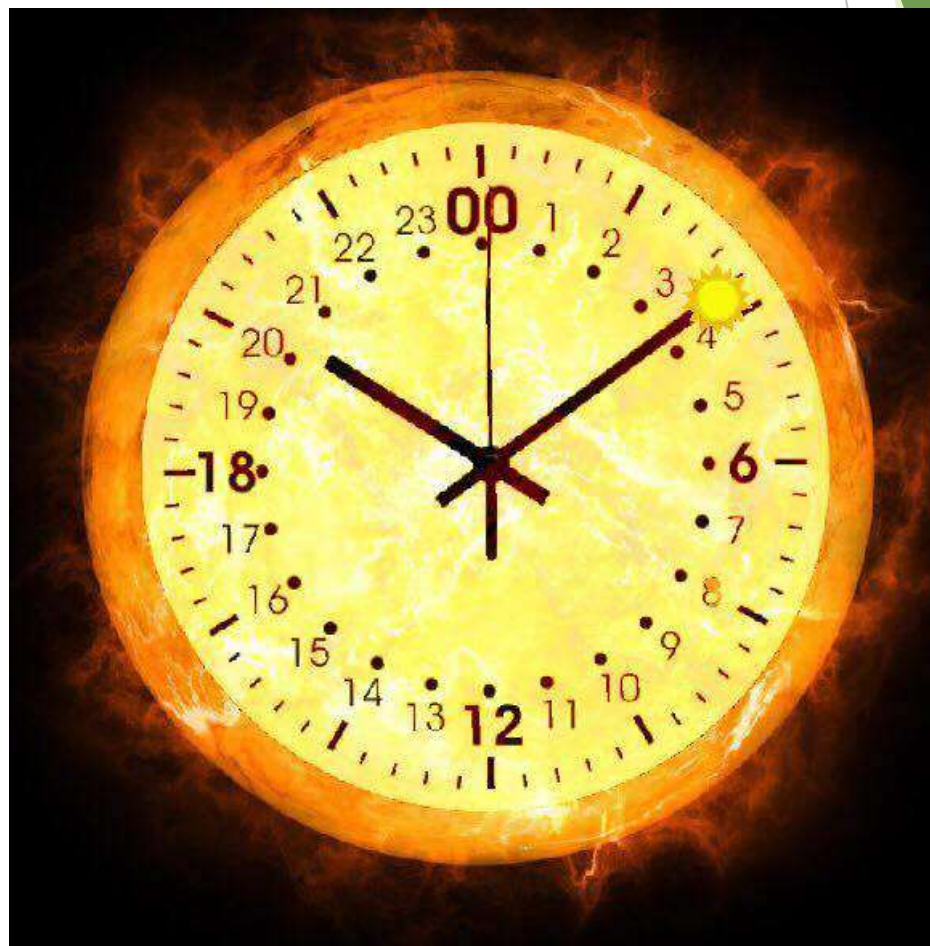
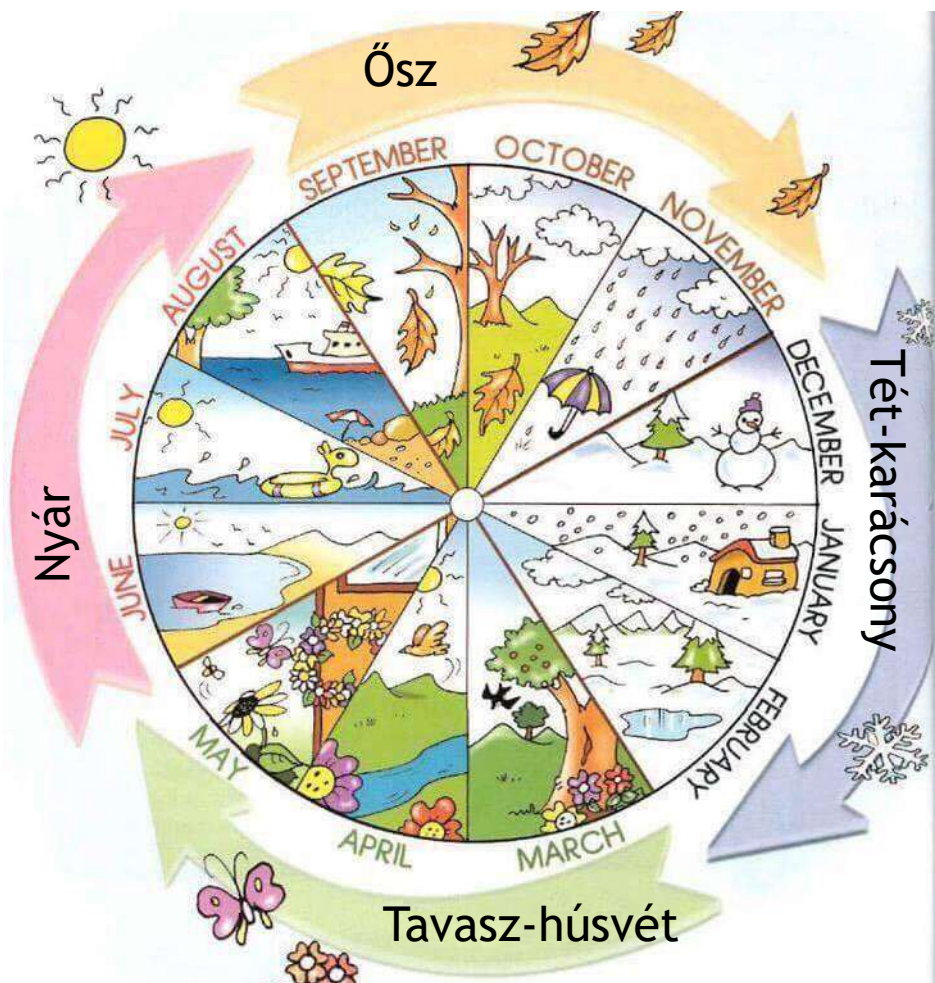

Az idő jelentősége

- ▶ A „régikor” ember számára a térhez hasonlóan az sem idő homogén. A profán időt megszakítják a szent időszakok.
- ▶ **A városi programok elsősorban a hellyel, a hely szellemével foglalkoznak. De ugyanilyen fontos a helyi társadalom életében az idő szerepe is.**
- ▶ „A vallásos ember ... kétfajta időben él, és ezek közül fontosabbik a szent idő paradox módon körkörös, visszafordítható ...időnek mutatkozik, ...amelyben az ember rítusok közvetítésével időről időre újból részt vehet.” (Eliade: A szent és a profán, 62.)
- ▶ A varázslatos világban az év ritmusa és nap ritmusa - a Naphoz igazodott. (Karácsony, déli haragszó, az ebéd ideje...)
- ▶ A varázstalanított világban elő emberek ha nem is teljes mértékben, de fokozatosan elszakadtak a Naptól és a Nap által jelzett időtől.

A nap és az év ritmusa

A varázstalanított világ hatása

- ▶ A társadalmi törvények - természeti törvények harmóniája megbomlott
- ▶ Tér: A „távolság legyőzés” - vasút, gépkocsik, repülők...
- ▶ Idő: Az időbeosztás független a Nap mozgásától. A Nap mozgását az óra számlapja már másként - kétszeres sebességgel - követi, a digitális órára nézve, pedig már még ritkábban gondolunk arra, hogy az óra a Nap járásához igazodik.
- ▶ Mindez megterheli a Föld ökológia rendszerét, hozzájárul az ökológia válság kialakulásához és számos más következménye van. Az ökológia és a társadalmi válság megoldásában egyaránt segíthet, ha visszatalálunk a varázslatos világba.

3.) Mit tehetünk, hogy visszataláljunk a varázslatos világba?

- ▶ Ebben segíthet többek között:
- ▶ - a holisztikus szemléletmód alkalmazása
- ▶ - a „régi korok” tudásának újra felfedezése
- ▶ - a helyi, közösségi programok kidolgozása és ezek megvalósítása
- ▶ - a tér és az idő régi/új szemlélete
- ▶ - a fák, a virágok és minden növény és állat
- ▶ - a Nap

A művészetek, a vallások és a természet könyve

- ▶ A természet örök könyvét forgatni ne szünjél:
Benne az istennek képe leírva vagyon.
- ▶ Vörösmarty Mihály, 1842 őszén
- ▶ A különböző művészeti ágak és a különböző minden vallások hozzájárulhatnak ahhoz, hogy eltávolodjunk a természettől, de segíthetnek abban is, hogy visszataláljunk a varázslatos világban és hogy tudjunk olvasni a természet könyvében.

4.) Mit üzen nekünk a Nap?

- ▶ A Nap az élet forrása. A legfontosabb üzenete: az élet folytatására mindig van remény.
- ▶ Kiszámítható pályája stabilitást, biztonságot ad.
- ▶ De erős sugarai figyelmeztető erejűek is: ha nem tarjuk be a Természet törvényeit, akkor annak súlyos következményei lehetnek. A törvénysértés egyik példája: A 20. században légkörbe került vegyi anyagok miatt az ózonréteg elvékonyodott, ezért az ózonréteg életet védő funkciója meggyengült.

A Nap „UV üzenetének” lehetséges olvasatai

- ▶ Ha már elrontottuk azt a védelmet, amelyet a Természet kialakított számunkra, akkor legalább vigyázzunk magunkra. (Városi programok.)
- ▶ Úgy is értelmezhető ez az üzenet, hogy a természet és a társadalom között megbomlott harmónia veszélyeire hívja fel a figyelmünket a Nap. Azaz ózonréteg elvékonyodása nemcsak a kockázatok növekedéséhez járulhat hozzá, hanem ahhoz a felismeréshez is, hogy ha a társadalmak elszakadnak a természettől, ha megsértik a Természet törvényeit, akkor a társadalom hosszútávú léte veszélybe kerül.
- ▶ **A Nap üzente ebben a megközelítésben hozzásegíthet minket ahhoz, hogy saját magunk, utódaink és az egész élővilág érdekében az eddigieknél határozottabban törekedjünk az elveszett harmónia megtalálására.**

5.) Mit tehetnek a városok?

A természet és a társadalom között megbomlott harmónia helyreállításának egyik kulcsa a Nap és a társadalmak közötti harmónia helyreállítása.

Ennek érdekében sok mindent tehetnek a városok. Az első lépés a **párbeszéd elindítása holisztikus szemléletben** a Nap és az emberek, a Nap és a társadalom kapcsolatáról, amely hozzájárulhat új gondolatok megszületéséhez és régi/új helyi szokások és ünnepek kialakulásához.

Ennek része lehet például:

- az élet ritmusa és a Nap mozgása közötti kapcsolat megerősítése
- Az UV védelem kialakítása
- A növények és a Nap kapcsolatának erősítése

A Nap arca - a mindennapi életben

www.shutterstock.com · 4886203

A Nap és a virágok

A befejezhetelen előadás vége

Mindezek alátámasztják, hogy a Nap a kialakult ökológiai válság megoldásában, és egy holisztikus szemléletű társadalom kialakulásában alapvető fontosságú szerepet tölthet be.

Mindebben kiemelkedő szerepet tölthetnek be a városok, a falvak és minden helyi közösség, amelyek felismerik ezt a lehetőséget.

Bízom benne, hogy sok települések folytatják, más helyeken pedig elkezdik ezt az életfontosságú, felemelő és szép munkát.

Köszönöm a figyelmet.

